

"גם לנשמה מגיע אוכל"

הלות לחשה חיזויים ואקטואליה לפי סדר פרשיות השבוע

פרשת ואתחנן שבת נחמו

1. מדוע אהרן הכהן לא התפלל להיכנס לארץ ישראל והרי היה באותו גזירה כמו משה?
2. האם בזמן משה רבנו היה משקפת? הוכח מפרשת השבוע!
3. דיין שנוטל כסף לדון האם צריך להחזיר את הכסף שקיבל כיון שדיניו בטלים? הוכח מפרשת השבוע!
4. מדוע רואים שלשה דורות של תלמידי חכמים וכאשר מגיע הנין הוא לא ת"ח והרי הקב"ה ערב שלא יפסק?
5. כשעם ישראל היו במדבר כיצד קידשו את החודש? הוכח מפרשת השבוע!
6. מהו המקור להראות באצבע בעת הגבהת התורה?
7. אשה שנפטרה וחזרה לחיים ע"י נס האם בעלה צריך לקדש אותה שוב? הוכח מפרשת השבוע!
8. האם סופר סת"ם של מניח תפילין של ר"ת יכול לכתוב תפילין אלו? הוכח מפרשת השבוע!
9. האם פיליפיני או אשה כשרים להניח תפילין ליהודי? הוכח מפרשת השבוע!
10. מדוע אשה פסולה לכתוב מזוזה הרי היא מחוייבת במצווה?
11. מה קורה לבית כששמים בו מזוזה רק לשמירה בלבד?
12. האם אשה כשירה לקבוע מזוזה בדלת? הוכח מפרשת השבוע!
13. האם נהר הסמבטיון נח בחול המועד כמו בשבת? הוכח מפרשת השבוע!
14. מדוע הקדימה התורה את המצווה של ללמוד עם בנו קודם למצות לימודו הרי הוא קודם?
15. מדוע מברכים על מצוות מזוזה והרי אין מברכים על מצוה שהיא שמירה מן המזיקים?
16. האם בתי חולים אינם חייבים במזוזה? הוכח מפרשת השבוע!
17. האם על מצות לימוד התורה מקבלים שכר בעולם הזה למרות שעל שאר מצות אין מקבלים? הוכח מפרשת השבוע!
18. איזו סעודה נוספת עושים בשבת נחמו?

במחשבה תחילה: "אם הסטטיסטיקות נכונות, היהודים מהווים בקושי אחוז אחד מהמין האנושי. כמו שובל צרפתי וצמח, של אבק כוכבים אבוד בשביח החלב. באופן טבעי, בקושי היה צריך לשמוע על היהודי, אבל שומעים עליו, תמיד שמוע עליו. הוא הולט בצולט כמו כל עם אחר, וחיבתו המסחרית נמצאת הרבה מעל לכל פרפורציה לאדולף הנציר. תרומתו לרשימה הצולמית של השמות הצדולים מספרות, מדע, אומנות, מוסיקה, כלכלה, רפואה והציון רחוקה עם היא מכל יחס לנחיתותו המספרית.... הוא צער מאבק מפליא בצולט הנה, בכל התקופות; וצעה זאת כשידיו קשורות לאחור. הוא יכול להיות אזה הצלמו, ונבין אותו. המצרים, הפלטים והפרסים עלו ומילאו את הצולט פסאון, הדר ויפעה, עד שהוצע הזוהר, והט שקצו, וצברו מן הצולט. היוונים והרומאים הלכו בעקבותיהם, צוררו רעש צבוע ונצלמו. צמים אחרים הופיעו, נשאו בראה את לפידט לזמן מה, אק הוא אכל באש של עצמו, וצתה הט יושבים בצללים, או אבדו בכלל.... היהודי ראה את כולט, הכה את כולט והוא היות מה שהיה מאז. אינו מראה סימני שקיעה ולא תשישות של לקנה, אין האטה בכישוריו וצרותו לא קתה. כולט בני תמותה בצולט, מלמד היהודים. כל הכוחות חולפים, אק הוא נשאר. (מרק טוויין, "ביחס ליהודים", Harper's Magazine, 1988)

הפרשת השבוע משה רבנו צומד למות. נאום הפרדה של מזהיר מפני מה שבוא על הצע היהודי אט יסטה מהדרך המיוצרת לו: "והפיוץ ה' אתכם בצמים, ונשארתי מתי מספר באוים..." (דברים ד' כ"ז).

מחניה היסטורית, כל הצמים שפוגרו ונפוצו נטמנו בתוך האומות שהקיפו אותם. אבל הצע היהודי ייחודי! אפילו כשהוא מפוגר, הוא צדין שומר על זהותו הלאומית, הדתית והתרבותית. מעבר לכך, צמים לא נשארים במספרים קטנים. או שהם נמחים או שהם נצלמים. אבל לא הצע היהודי, שערך תקופות ארוכות – למרות היותו קטן באופן הולט מחניה מספרית.

"בואו נראה איזה מין יצור מוגר הוא היהודי, שכל המלכים וכל הצמים, יחד ולחוד, התצללו, התקופו, לחצו ורדפו, רמסו וטמחו, שרפו ותלו אותו, ולמרות כל זאת הוא צדין חי... עם כזה אי אפשר להשמיד. היהודי הוא נצחי כמו הנצח עצמו." (ל. טולסטוי, "מה זה יהודי", 1891).

משה רבנו ממשיך להסביר להט איך יראה צתיך כזה, בין אומות הצולט: "ובקשתם מט את ה' אלוקיך, ומצאתם, כי תדרשנו בכל לבבך" (דברים ד', כ"ט). לפני 3,500 שנים אמר משה לצע ישראל שבצתיך הרחוק, הוא יחפש את האלוקים. האנשים אולי לא יאמינו באלוקים, אבל הט יחפשו אותו! החיפוש הזה לא דומה לאינדיאנה ג'ונס ב"שודדי התיבה האבודה". מדובר בחלק בלתי נפרד מהמהות היהודית – מניע בלתי מודע וכפייתי לחפש אחר משמעות גדולה יותר ותכלית בחיים. ואנחנו לא מדברים פה על צע פסיכי הנח על זרי הדפנה ונוח לרצות. אנחנו צוסקים בצע נחוש ומלא שאיפה, אבל זה עם שידוע ומפורסם לא בכלל מה שהוא שואף להיות, אלא מכיוון שהוא עם צמא – שאינו יודע כיצד להרוות את צימאונן.

"הנה ימים באים, נאום ה' אלוקים, והשלכתי רעה בארץ: לא רעב ללחם, ולא צמא למים, כי אט לשמוע את דברי ה'" (צמח ח', י"א) – האט יש מחנה, כעמחת הלב? היש צושר, כצושרה של הנשמה? (צ"פ דברי ר' שלמה אבן עבירוף).

מאחורי היהודי השאפתן, צומדת אותה נשמה הצמאה למשמעות גדולה יותר בחיים. אולי זו הסיבה שבגללה מצוות התורה הצוסקות בלידול היהודים, מפוכטות ביותר. הרבה יותר מסובק לבל ביצה בסיך לחץ מאשר לבל אותה בסיך רליגי. אט אנחנו לא יודעים מה אנחנו צושים – זעירות! סכנת התפוצצות! (אפילו כשעל פני השטח הכל נראה למארי בסדר). ב"מים הטובים של פצט, לידול ילדים בריאים נראה הרבה יותר מובן מאלינו, היות הנושא מלא בקשיים. פצט נראה היה שהחיים מבטיחים לספק הרמוניה והשמה, היות נראה שרק בודדים מוצאים שלווה כלאת. המאבק הזה, המלחמה הזאת, החיפוש היהודי הזה, הט דברים עצמם אנו מתמודדים כבר 3,500 שנה. לפני שננסה לפתור את חידת החיים המורכבת הזאת בצצמנו, יהיה חכם להציף מבט על כמה מהתשובות שהמסורת הצמקה, הצעירה, ובצלת הניסיון רב השנים – כבר הניבה.

מדוע אהרן הכהן לא התפלל להיכנס לארץ ישראל והרי היה באותו גזירה כמו משה?

עוד מתרץ התולדות יצחק: מה שלא התפלל אהרן, לפי שבני נכנסים במקומו לכהונה גדולה ולכל מעלה, אבל משה בן משק ביתו נכנס תחתיו.

הרמ"ז בהגהתו ספר שמן ששון בסוף הספר (דף קמ"ז ע"ד) מובא בהחיד"א בספרו פני דוד (בפרשת השבוע סק"ח). על פי מה שכתב רבנו האר"י זצוק"ל וז"ל אהרן הכהן נתגלגל בעלי הכהן, ובעוון עבודה זרה היה חייב סקילה, לכן ותשבר מפרקתו ויפול מן הכיסא ואחר כך נתגלגל בעזרא הסופר שהיה גם כן כהן ושם נתקן עכ"ד, ואני קבלתי שלכן לא התפלל להיכנס לארץ כי ידע שיכניס את ישראל אחרי כן.

"ואתחנן אל ה' וגוי אעברה נא ואראה את הארץ הטובה אשר בעבר הירדן" (ג כג כה).

והקשו החיד"א בספרו פני דוד (סק"ח), וכן בדרשות חתם סופר (חלק ב' עמוד לד) ועוד מפרשים: מדוע אהרן הכהן לא התפלל להיכנס לארץ ישראל הרי הוא גם באותו גזירה של מי מריבה כמו משה, אם כן מדוע לא התפלל, וכי מאס בארץ ישראל?

בתולדות יצחק (על הפרשה) מתרץ: לפי שאמר אהרן, משה רוצה להיכנס לקיים מצוות התלויות בארץ, ואני עיקר המצוות התלויות בארץ הם לתועלתי, והם עשרים וארבע מתנות כהונה, ויאמרו בני אדם שכדי לקבל מתנות אני מתפלל להיכנס בארץ ולזה לא התפלל.

האם בזמן משה רבנו היה משקפת? הוכח מפרשת השבוע!

ויש לבאר בהדגשת ה' למשה "וראה בעיניך". ובאור החיים פירש שהכוונה שיראה דוקא בעיניו ולא יראה על ידי משקפת. וז"ל "לפי שימצאו חכמות שיקריבו הרחוק על ידי דבר אמצעי, שמישימים אותו

"עלה ראש הפסגה ושא עיניך ימה וצפנה ותימנה ומזרחת וראה בעיניך כי לא תעבר את הירדן הזה" (ג כז).

ויש לדון באופן שרואה על ידי משקפת מקום שנעשה לו נס, האם רשאי לברך ברוך שעשה לי נס במקום הזה, וכן בשאר דיני ראייה כעדות, וראיית מלכי ישראל ועוד. ובשו"ת בצל החכמה (ח"ב סימן ט"ז), מסיק שצריך לברך.

דיין שנוטל כסף לדון האם צריך להחזיר את הכסף שקיבל כיון שדיניו בטלים? הוכח מפרשת השבוע!

וכן במחנה אפרים (הלכות שכירות סימן ט"ז) השיג גם כן על הב"ח מכח דברי הריטב"א, וכתב דאף על פי שיש לדחות דאין ראייה מדברי הריטב"א, דהתם שאני דכיון דלא אהני לה מידי במאי מקדשה, מכל מקום נראה לומר דצריך להחזיר השכר דהוי נתינה בטעות.

וכן החיד"א בספרו ברכי יוסף (ח"ו"מ סימן ט' אות י"ח) האריך בזה, ומסיק דודאי הריטב"א ס"ל דלא כשיטת הב"ח, והכי נמי מסתברא, דמהיכא תיתי שיזכה מאחר דמעשיו בטלים והנותן שכר לא יהיב אלא דליהני ליה.

ובספר שער משפט (ח"ו"מ סימן ט' סק"ב) האריך לקיים דברי הב"ח הנ"ל דאין חייב להחזיר, כיון דמהתורה דינו דין זכה בו, דדומה להא דמבואר בגמרא במסכת כתובות (דף ק"ב ע"א) כתב לכהן חייב אני לך חמישה סלעים, חייב ליתן ובנו אינו פדוי, ואף שהתחייב בפירוש עבור הפדיון ובנו אינו פדוי, מטעם גזירה שלא יאמרו פודים בשטרות, אף על פי כן חייב לתת לכהן ולא הוי נתינה בטעות כיון דמדין תורה בנו פדוי, הכא נמי כיון דמדין תורה דינו דין, אלא דחכמים קנסו אותו שדיניו יהיו בטלים, לא הוי נתינה בטעות.

אבל בספר דברי חיים (הלכות דיניי סימן ג') השיג עליו דאין דמיון זה עולה יפה: דשם על כל פנים מדאורייתא קיים המצווה, אך הוא ז"ל כתב אופן אחר לקיים דברי הב"ח, דאפשר דכוונתו של הב"ח באם הבעלי דינים רוצים לקיים הפסק ואינם חוזרים ממה שפסק להם לפי שפסק כדת, ולזה יכול הדיין לומר מאחר דאהנו מעשי ואתם רוצים בפסקי אין אני מחזיר השכר.

מדוע רואים שלשה דורות של תלמידי חכמים וכאשר מגיע הנין הוא לא ת"ח והרי הקב"ה ערב שלא יפסק?

תלמיד חכם שוב אין תורה פוסקת מזרעו לעולם שנאמר ואני זאת בריתי וגוי לא ימוש מפני זרע ומפי זרע זרעך אמר ה' מעתה ועד עולם, מאי אמר ה' אמר הקדוש ברוך הוא אני ערב לך בדבר זה, מאי מעתה ועד עולם אמר רבי ירמיה מכאן ואילך תורה מחזרת על אכסניה שלה.

ובב"ח (או"ח סימן מ"ז) כתב לפי זה דבר נפלא הא דאומרים כל יום בברכת התורה: ונהיה אנחנו וצאצאינו וצאצאי עמך בית ישראל, דאיכא למידק נימא בקיצור ונהיה אנחנו וכל עמך בית ישראל, אלא לפי דברי גמ' הנ"ל אתי שפיר, דכל הרואה בנו ובן בנו עוסק בתורה, מובטח לו שאין התורה פוסקת מזרעו שנאמר (ישעיה נ"ט כ"א) "לא ימוש מפני זרעך ומפי זרעך" ולפי זה צריך שיאמר וצאצאינו וצאצאי צאצאינו וצאצאי עמך בית ישראל, וכן שמעתי שנוהגים כך במדינות אחרות ונכון הוא.

מקשה החיד"א בספרו פתח עיניים על מסכת בבא מציעה(דף פ"ה ע"א) וכן בספרו פני דוד (פרשת וזאת הברכה), וכן בספר זרע ברוך (ח"ג על ברכות דף כ"ג ע"ב): והרי אנו רואים בחוש שיש משפחות ששלשה דורות תלמידי חכמים ואחר כך זה נפסק, איך יכול להיות, הרי זה הבטחה שהקב"ה ערב בדבר זה.

החיד"א בספרו פתח עיניים (ב"מ דף פ"ה ע"א), וכן בספרו פני דוד (פרשת וזאת הברכה), וכן בספר זרע ברוך (ח"ג על ברכות דף כ"ג ע"ב) מתרץ: כל מה שיש את ההבטחה הזו רק אם אשתו של התלמיד חכם, הוגנת ומיוחסת אז בניו יהיו תלמידי חכמים, אבל בזמננו התלמידי חכמים נושאים נשים שאינם מיוחסות לכן לא נמשך התורה.

ובספר זרע ברוך (ח"ג על ברכות דף כ"ג ע"ב) ביאר לפי זה באופן נפלא: מה דדרשינן בגמרא במסכת סנהדרין (דף נ"ט ע"א) על הפסוק "תורה

בין עיניהם למול מקומות הרחוקים ויקרבם ויראם כאילו הם לפניו, ולשלול דבר זה אמר ה' אליו "וראה בעיניך" ממש, פירוש בלא אמצעות דבר אחר". ובביאור דבריו נראה לומר: שאין כוונת הקב"ה לצוות למשה לראות דווקא בעיניים, אלא זה ברכה שגם על ידי עיניו ממש יוכל לראות את כל הארץ אפילו את המקומות הרחוקים.

"וראה למדתי אתכם חוקים ומשפטים כאשר צוויני ה'" (ד ה).

איתא במשנה במסכת בכורות (דף כ"ט ע"א), עיין בגמרא במסכת קידושין (דף נ"ח ע"ב) הנוטל שכרו לדון דיניו בטילים, להעיד עדותיו בטילין. ובגמרא מנהני מילי אמר רב יהודה אמר רב דאמר קרא ראה למדתי אתכם וגוי מה אני בחנם אף אתם בחנם. וכן פסק מרן בשולחן ערוך (חושן משפט סימן ט') הנוטל שכר לדון, כל דיניו שדן בטילים.

יש לחקור האם הכסף שקיבל הדיין צריך להחזירו כיון דלא עשה כלום ודיניו בטילים או דילמא אינו צריך להחזיר את הכסף.

הנה בחידושי הריטב"א בגמרא במסכת קידושין (דף נ"ח ע"ב) כתב ליכא למימר נהי דדינו בטל מכל מקום כיון שנטל שכר זכה בו, הא ליתא דכיון שאין במעשיו כלום אינו ראוי ליטול עליו שכר דהא לא עבד לה ולא מידי דהא לא אהנייה מידי.

אבל הב"ח (ח"ו"מ סעיף ט) וכן כתב בתשובה (סימן נ"א) וכן כתב בשו"ת פנים מאירות (ח"ב סימן קנ"ט) חולק על זה וסבירה ליה דאם לקחו בתורת שכר אין צריך להחזירו בדין: דדווקא בלקח בתורת שוחד דאמרה תורה לא תקח, אם לקח הוי גזל בידו, אבל במה שעבר על מה אני בחנם אין צריך להחזיר.

ובמשנה למלך (פכ"ג מהלכות סנהדרין דין ה') תמה על דברי הב"ח וכתב דמדברי הריטב"א הנ"ל מוכח דס"ל דחייב להחזיר.

בית המדרש "בית - יוסף"

אוצר הספרים

בית המדרש "בית - יוסף"

"יזנתתי ללחם בביתי ובחזומותי יד ושם טוב מבנים ומבנות עם עולם אשר לא יכרת"

בחסדי שמים בעקבות ריבוי הלומדים בבית המדרש, אנו זקוקים בדחיפות לאוצר הספרים ספרי יסוד הלכה, ראשונים ואחרונים, מחשבה הגות ואגדה. וכן ספרות נוספות לטובת לומדי בית המדרש ומשתתפי השיעורים. בוא ותזכה להיות שותף בכל זכויות הלימוד!

ניתן להנציח על גבי הספרים בהקדשה מיוחדת לבריאות / הצלחה / נחת / שלום בית / זש"ק / ולע"ג קרובים וידידים לפרטים נוספים: הרב יוסף ויצמן 052-8144488

לתרומות: בנק מרכנתיל דיסקונט 17 מספר חשבון: 89099 ע"ש: קול אליה גבעת זאב.

ניתן לתרום גם בביט בטלפון מספר: 052-8144488

איש לרעהו יעזור ולאחי יאמר חזק ניתן לתרום מכספי מעשר לכתחילה!

ג.ר. 580726644 רחוב קריית יערים 32 גבעת - זאב koleliya@gmail.com 052-8144488

"והודעתם לבניך ולבני בניך יום אשר עמדת לפני ה' אלוהיך בחורב" (ד י).

איתא במדרש תנחומא פרשת תולדות שאם זכה אדם שיהא בן תורה הוא ובנו ובן בנו, שוב אינה פוסקת ממנו עולמית, שנאמר בפרשתן "והודעתם לבניך ולבני בניך יום אשר עמדת לפני ה' אלוהיך בחורב" מה יום מתן תורה אינו בטל, כך המלמד תורה לבנו ובן בנו שוב אינה פוסקת ממנו.

וכן איתא בגמרא במסכת בבא מציעה (דף פ"ה ע"א) אמר רבי פרנך אמר רבי יוחנן כל שהוא תלמיד חכם, ובנו תלמיד חכם, ובן בנו

רבינו ע"ה אף כי לפי האמת כל עניני משה רבינו ע"ה רזי דרזין עשויים באמת וישר, עם כל זאת למראית העין נילף מיניה.

החפץ חיים (על התורה) מתרץ: משל למה הדבר דומה, לאורח שרגיל לבקר בעיר פלונית ובכל פעם הוא מתאכסן בבית מלונו הקבוע, ופעם אחת כשבא להתאכסן בבית מלונו ראה פתקה כתובה על שער הבית לאמור, כי מעתה בית המלון סגור ואינם מקבלים אורחים יותר, ומובן שמכאן ואילך לא סר יותר לבית מלון זה שהרי פסק מלשמש אכסניה לאורחים, וכמו כן, הן אמת כי אחרי שהוחזק אצלו בשלשה דורות ללמוד תורה כי אז התורה חוזרת על אכסניה שלה ואינה פוסקת, אבל זה רק בתנאי אם התורה מוצאת אצלו מקום אכסניה, כי הוא מחבב את התורה ולומדה ומקבלה בסבר פנים יפות, אבל אם הוא סוגר חס ושלום את האכסניה ואינו מניח לתורה להיכנס אצלו, כי אז פשיטא שאין התורה חוזרת אצלו.

כשעם ישראל היו במדבר כיצד קידשו את החודש? הוכח מפרשת השבוע!

וכן כן ברבינו בחיי (שמות יב ב) בשם רבינו חננאל ז"ל, שכל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר היה הענן מכסה אותם ביום ועמוד האש לילה ולא ראו שמש ביום ולא ירח בלילה. וזה הוא שאמר הכתוב (נחמיה ט, יט) "ואתה ברחמיך הרבים לא עזבתם במדבר את עמוד הענן לא סר מעליהם ביומם להנחותם בהדרך ואת עמוד האש בלילה להאיר להם", ומהיכן היו קובעים חדשים על פי ראית הלבנה, אלא בוודאי עיקר המצווה בכתוב על פי החשבון, ע"כ.

מהו המקור להראות באצבע בעת הגבהת התורה?

למה שנהגו להראות באצבע לס"ת בשעת הקמת ס"ת, הוא מדאמרין בשיר השירים רבה (ב ד) על הפסוק ודגלו עלי אהבה, כל מי שמראה איקונין של מלך באצבע – נהרג, ותינוקות הולכים לביה"ס ומורין האזכרה באצבע ואומר הקב"ה "ודגלו עלי אהבה" אל תיקרו ו"דגלו" אלא ו"גודלו", ונראה דלזה סמכו להראות, ורובא דעלמא נהגו לאחוז בציצית שבטליתו ולנשק נגד הס"ת, וכנראה שנהגו כן בשביל לא להראות באצבע ריקם כלפי הס"ת, ולפי המדרש הנ"ל אין חששה כלל.

ובספר כרע רבץ הביא מספר הקנה (סוד ומצות ס"ת וכתבתה וקדושת ס"ת בהיכל – לז) וז"ל: אי"כ יכתוב "כתבו לכם השירה" מאי "את" ומאי "הזאת", אי"ל ה"ק כתבו לכם התורה והשירה שתיא כלולה עם התורה כ"כ עד שתיא נראית לפני, כאדם המדבר עם בת זוגו וקורא "את", וכאדם הרואה באצבעותיו, ואומר "הזאת", ע"כ.

מדרש הנ"ל מובא גם בתנחומה (במדבר י) ושם בפירוש עץ יוסף כתב שמה שכתוב "גודלו" ר"ל אצבעו, דהא אין דרך להראות באגודל, אלא אי"ל שמראים באצבעותיהן.

ובשו"ת לב חיים (ח"ב סימן קסו סימן ג' אות ו) הביא מקור שיש להצביע דווקא ב"אצבע" כלפי הס"ת, ע"פ מדרש במדבר רבה (נשא פרשה יג אות טו-טז).

ובספר כרע רבץ שם, בשם מרן האבי עזרי זצ"ל (עיי קובץ קול התורה חוברת נב) הביא טעם נוסף על עצם המנהג להראות באצבע, וכן שם הביא שני טעמים בסמך המנהג להושיט את הזרת, וכן בעניין נשיקת האצבע אחר שמצביע כלפי הס"ת.

אשה שנפטרה וחזרה לחיים ע"י נס האם בעלה צריך לקדש אותה שוב? הוכח מפרשת השבוע!

מפי הקב"ה יצאה נשמתן של ישראל שנאמר "נפשי יצאה בדברו", ושאלה הגמרא דמאחר שמדיבור ראשון יצאה נשמתן דיבור שני היאך קבלו, אלא הוריד הקב"ה טל שעתיד להחיות בו את המתים והחיה אותם וכו'. והנה בגמרא במסכת ביצה (דף ה ע"ב) דרשינן על הפסוק "שובו לכם לאוהליכם" שהתיר להם לחזור לנשותיהם מפני שאסר אותן קודם מתן תורה בשלושת ימי ההגבלה.

ציווה לנו משה מורשה" אל תקרי מורשה אלא מאורסה, דהכוונה דאין אתה יכול לומר שהתורה ירושה אלא מאורסה, כלומר לשים לב למאורסה היא אשתו של הת"ח שתהיה הוגנת, אז בניו תלמידי חכמים, וקרי ביה מורשה.

וכתב החיד"א בספרו פני דוד (פרשת וזאת הברכה) על פסוק זה דאפשר להוסיף נפך דנלמד זה ממשה רבינו אף שמה רבינו שלקח צפורה היה על פי סודות עליונים ועל פי הדיבור, מכל מקום למראה עיניים עשה הקדוש ברוך הוא שייקחו ישראל מוסר השכל וידעו שהתורה אינה ירושה רק אם ייקח התלמיד חכם אשה מיוחסת וכשרה, וזה כוונת הפסוק תורה ציווה לנו משה, והגם דכל עניני משה רבינו מאד עמקו, מכל מקום לפי הנגלה ממנו נקח מורשה אינה ירושה אלא אם כן נתן לב במאורסה, ולמדנו זה מהנגלה של משה

"ופן תשא עיניך השמימה וראית את השמש ואת הירח ואת הכוכבים" (ד יט).

מובא ב"מדרש אגדה" (בובר - דברים ד יט) "ופן תשא עיניך השמימה וראית את השמש", שעדיין לא ראו שמש ולא ירח מפני שהענן מקיף אותם, אמר להם משה עתידים אתם לראות שמש וירח ואל תחשבו שהם אלוהות, אלא הקב"ה בראם להאיר על הארץ.

"וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל" (ד מז).

שנינו במסכת סופרים (פ"ד הלכה יד) שבגלילת הספר תורה מצוה לכל האנשים והנשים לראות הכתב ולכרוע ולומר "וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל".

וכן פסק מרן בשולחן ערוך (או"ח קלד ב): "מצוה על כל אנשים ונשים לראות הכתב ולכרוע, ולומר וזאת התורה וכו'.

רבי חיים פלאגי זיע"א בספרו ספר חיים (סימן ג' סעיף ו) הביא מספר דברי מרדכי (לרבי מרדכי קריספין זצ"ל או"ח סימן ט) סמך

"לך אמר להם שובו לכם לאוהליכם" (ה כז).

בשו"ת משנה הלכות (לרבי מנשה קליין זצ"ל (ח"ט סימן תב) בתשובה למרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל דן גבי אשה שמתה וחזרה וחייתה על פי נס אם צריך בעלה לעשות בה קידושין חדשים. וכתב להביא שם ראיה דהקידושין אינם נפקעים מהא דאיתא בגמרא במסכת שבת (דף פח ע"ב) אמר ר' יהושע בן לוי כל דיבור ודיבור שיצא

חדשים, דאם היו צריכים קידושין מחדש, אם כן לא היה אומר "אוהליכם" הוא, אלא היה אומר "שובו וקחו נשים".

והרי כאמור דבשעת מתן תורה יצאה נשמתן של הנשים והאנשים עשר פעמים וחזרה אליהם גם כן עשר פעמים בכל דיבור ודיבור, ואפילו הכי חזרו לנשותיהם ולא היו צריכים לעשות שום קידושין

האם סופר סת"ם של מניח תפילין של ר"ת יכול לכתוב תפילין שלו? הוכח מפרשת השבוע!

הסופר שהוא כותב תפילין דר"ת יש לו בעצמו ג"כ להניח תפילין דר"ת, ומילתא דמסתבר היא דכל שישנו בקשירה ישנו בכתיבה.

ובשו"ת דברי יציב (או"ח סי' מג) הביא מה"ש"מ משה (ח"ג בין הרקח על שו"ע או"ח סי' ל"ט) שכתב כן שיש לזהר שמי שאינו מניח תפילין דר"ת לא יכתבם דהא לדעת ר"ת אינו בקשירה ואם כן אינו בכתיבה כנ"ל. ועיין באות חיים ושלום להגה"צ ממונקטאש זצ"ל (סימן ל"ד ס"ק י"א), ובשו"ת פני מבין (או"ח סי' י).

ובביאור הסופר (על לשכת הסופר שם סי' א' סעי' ב' ד"ה שאינו בקשירה) כתב שמעיקר הדין אין לחוש בזה אי לאו בדרך חומרה.

"וקשרתם לאות על ירך והיו לטוטפת בין עיניך, וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך" (ו ח ט).

בגמרא במסכת מנחות (דף מב ע"ב אמרין, ספר תורה תפילין ומזוזות שכתבן צדוקי, כותי, עובד כוכבים, עבד, אשה, וקטן, מומר, פסולים, שנאמר "וקשרתם וכתבתם" כל שישנו בקשירה ישנו בכתיבה כל שאינו בקשירה אינו בכתיבה.

ובפירוש לשכת הסופר (על קסת הסופר להג"ר שלמה גאנצפריד זצ"ל בעל הקיצושי"ע סי' כ"ו סק"א) כתב: שמעתי בשם גדול אחד כי

האם פיליפיני או אשה כשרים להניח תפילין ליהודי? הוכח מפרשת השבוע!

ולשיתנו נשים חייבות בתפילין, אם כן הויה שפיר בר קשירה, ולפי זה אין ראייה לכרי.

ובהגהות מימוניות מתרץ: הא דדבר שאשה אינה מצווה אינה יכולה לעשות, ה"מ תיקון דבר כגון עשיית תפילין או ציצית, אבל קשירת התפילין על האיש אינה פסולה, דדבר שאינו תיקון מותרת לאשה לעשות.

ובשו"ת מהר"ם שיק (או"ח סימן טז) מברר: שלפי הרבה פוסקים המצווה לא הויה הקשירה אלא הנחה שמונח לכן נכרי ואשה נמי כשרים. והנה בשו"ת מהר"ם שיק (ח"א או"ח סימן ט"ו) כתב שמי שחולה מותר לבתו לקשור לו תפילין, ואע"פ שאשה אינה מחויבת בתפילין, מכל מקום מיקרת בר קשירה, כיון שאם רוצה להניח תפילין יכולה להניח תפילין, ועוד כיון דעיקר המצווה לא הויה הקשירה אלא עצם הנחה, לכן אשה כשירה.

ובשו"ת תשורת שי (ח"א סימן חר"ח) וכן ח"ב (סימן כ"ג) תמה עליו: דהרי שית רבינו תם בגמרא במסכת קידושין (דף ל"א ע"א), וכן בגמרא במסכת עירובין (דף צ"ו ע"א), ובגמרא במסכת ראש השנה (דף ל"ג ע"א) דאשה יכולה לקיים מצוה שהזמן גרמא, ואפילו הכי סבירה ליה שאשה דבר שהוא פטורה אינה יכולה לתקן, ועוד דא"כ בכל המצוות יהא אשה כשירה לעשות כיון שאם רוצה יכולה להתחייב, ומכח קושיא הנ"ל מדחה את דברי המהר"ם שיק וסובר שאשה אינה כשירה להניח תפילין לבעלה.

והנה בשו"ת מהר"א (סימן י"ט) וכן בדעת תורה (או"ח סימן ל"ט) הקשו על הגמרא הזו דמשמע שאשתו הייתה קושרת ממש, והא דבקצות החושן (סימן קפ"ב) וכן בתוספות ר"י בגמרא במסכת קידושין (דף מ"ב) כתב דלא מהני שליחות בתפילין דהוא מצוה שבגופו.

ומתמצים: דטעם הדבר דלא מהני משום דהויה כמונח על היד של השליח, מה שאין כן הכא במציאות הוא על היד של המשלח היינו האיש. שמכל מקום היה מונח על ידו, ועיין בשו"ת מהרש"ג (ח"א סימן ט'), וכן בצפנת פענח על דברי הרמב"ם (פרק ד' הלכה ד').

ולענין הלכה: אם הנכרי או האשה מניח תפילין יצא ידי חובתו ומברך עליה שפיר, אבל אם יכול שבר חיובא יניח עדיף טפי.

יש לחקור אדם שהוא חולה ואינו יכול לקשור תפילין, האם כרי כשר להניח לו תפילין או אשתו או דילמא פסולים, כיון שהרי הם אינם בר קשירה ואינם חייבים להניח תפילין אינו יכולים נמי לקשור לאחרים.

הנה איתא בגמרא במסכת עבודה זרה (דף ל"ט ע"א) מעשה באשה אחת שנשאת לחבר והייתה קושרת לו תפילין, חזינן דאשה כשירה להניח תפילין לבעלה.

יש להקשות: לפי שית ר"ת בגמרא במסכת גיטין (דף מ"ה ע"ב) דכל מצוה שאשה פטורה אינה כשירה לעשות, ומשום כך נשים אינם כשירות לעשיית ציצית ותפילין וכן לאיגוד לולב, אם כן מדוע אשה כשירה לקשור תפילין, הא אשה אינה חייבת בתפילין, עיין בהגהות מימוניות בהלכות ציצית (פרק א' ס"ק ט') שהקשה קושיא זו ומובא בדברי הבית יוסף (או"ח סימן י"ד), וכן בתוספות בגמרא במסכת מנחות (דף ל"ו) כבר הקשה קושיא זו.

בהגהות מימוניות (שם) וכן כתב התוספות בגמרא במסכת מנחות (דף ל"ו ע"ב) תרצו: האשה לא הייתה קושרת לחבר רק מסייעת, אם כן אין ראייה מזה שמותר לקשור.

בגליוני הש"ס (שם בגמרא במסכת ע"ז) מביא בשו"ת ראשית בכורים (סימן ח') בבכורות הגירסא שר"מ סיפר את הסיפור,

מדוע אשה פסולה לכתוב מזוזה הרי היא מחויבת במצווה ?

יש לחקור האם אשה כשירה לכתוב מזוזה כיון דחייבת במצווה של מזוזה או דילמא אע"ג שחייבת במצווה פסולות לכתוב מזוזה.

"וכתבתם על מזוזות ביתך" (ו ח ט).

אינה רשאית לכתוב מזוזה דלא גריעא כתיבת מזוזה, מכתבת ספר תורה ותפילין, וכל שפסול בזה פסול בזה, עיין בשו"ת שבט הלוי (חלק ב' סימן קנ"ח) שהקשה עליו דאם בספר תורה נקט בפשטות שפסולה לכתוב כיון דכתיב וכתבתם, א"כ במזוזה נמי כתוב, ומדוע צריך להקשות מכח ספר תורה.

ובשו"ת שאגת אריה (סימן ל"ב) כתב בטעם הדבר דנשים פסולות לכתוב מזוזה, משום דהני קראי דוכתבתם גבי מזוזה כתיבי, ודרשינן כל שאינו בוקשרתם דתפילין אינו נמי בוכתבתם דמזוזה דסמיכי קראי אהדדי, וכן כתב בשו"ת בנין עולם סימן נ"ז.

ובמור וקציעה (או"ח סימן ל"ט) תמה מדוע מרן השולחן ערוך והנושאי כלים לא הזכירו בפירוש שנשים פסולות לכתבת מזוזה.

ולענין הלכה: כתב במשנה ברורה (או"ח סימן ל"ט ס"ק א') על הא דאיתא התם במחבר תפילין שכתבו עבד או אשה פסול, כתב הוא הדין ספר תורה ומזוזה שכתבה אשה פסולה.

מה קורה לבית כששמים בו מזוזה רק לשמירה בלבד?

ומצינו בטור (יו"ד סי' רפ"ו) שמהר"מ מרוטנבורג קבע מזוזה לפתח בית מדרשו, ואומר שכשהיה ישן בו שינת הצהרים היה רוח רעה מבעתתו קודם שתקן בו מזוזה, ע"כ. וודאי שעשה כן משום ציווי ה', אלא שענין הרוח רעה גרם לו לקבוע.

ובשו"ת גינת ורדים (להג"ר אברהם בן מרדכי הלוי זצ"ל נפטר בשנת תע"ב, או"ח כלל ב סימן כח) כתב: "שכשאינו מכיוון לשם מצוה אלא שעושה אותה קרדום לחפור בהם ומניח מזוזה בפתחו לשמור את ביתו אין לו שמירה אלא סכין בעיניו ולא תמוש רעה מביתו". ובפשטות צ"ל שכוונת ה"גינת ורדים" היא כשאינו מכיוון לשם מצוה כלל.

האם אשה כשירה לקבוע מזוזה בדלת? הוכח מפרשת השבוע!

ויכולה למנות שליח על זה. ומסיק: דזה תלוי אם עצם קביעת המזוזה היא חלק מהמצווה או שהוא רק הכשר מצוה ועיקר המצווה היא התוצאה שתהא מזוזה קבועה בדירה שדר שם, והיינו שרק אם מצוה בעצם שייך סברה הנ"ל, דע"כ צריך לומר שגם היא בעצמה יכולה לקבוע מזוזה, מה שאין כן אם זה רק הכשר מצוה גרידא.

יש להקשות: הא בכתבת מזוזה אשה פסולה, ואיך יכולה לקיים המצווה, הא כל מיילי דלא מצי עביד לא מצי משווייה שליח? ומתרץ הפנים יפות (בפרשת השבוע): דעל כרחך דבמזוזה אין החיוב על כל אחד לכתוב מזוזה כמו בספר תורה, אלא החיוב על הבית ולא על הגברא, ולכן אע"ג שפסולה לכתוב יכולה לקנות מזוזה ואין צריכה שליחות לגבי הכתיבה

ולענין הלכה: כתב הגר"ש וואזנר זצוק"ל בספרו שו"ת שבט הלוי (חלק ב' סימן קנ"ח ד"ה ג') ודע דאשה כשירה לקבוע מזוזה, דלא מיסתבר שחייבת במצווה זו ולא תוכל לקיימה רק ע"י שליח, עיין שו"ת סתם להגר"ש קלוגר סימן ע"ב, וכן בשו"ת באר משה (חלק ב' סימן ק'), וכן בשו"ת דברי נחמיה (יו"ד סימן רס"ו).

האם נהר הסמבטיון נח בחול המועד כמו בשבת? הוכח מפרשת השבוע!

וכן הוא בגמרא במסכת עירובין (דף צו ע"א) וכתב רש"י שם (ד"ה מי שצריכים אות): "ימים שישראל צריכים להעמיד אות על עצמן להכיר שהם מחזיקים בתורתו של הקב"ה, יצאו שבתות וימים טובים שהן עצמן אות בין הקב"ה לישראל דכתיב "כי אות היא ביני וביניכם".

הנה איתא בגמרא במסכת גיטין (דף מ"ה ע"ב) תני רב המנונא בריה דרבא מפשרניא ספר תורה תפילין ומזוזות שכתבן אשה וכו' פסולים שנאמר וקשרתם וכתבתם כל שישנו בקשירה ישנו בכתבה.

והדרישה (יו"ד סימן רפ"א) הקשה מדוע בטור בהלכות ספר תורה לא פסק שאשה פסולה לכתוב ספר תורה כמו שפסק לגבי תפילין (או"ח סימן ל"ט) וכן מדוע הרי"ף והרא"ש השמיטו האי ברייתא, ומסיק שצריך לומר שסבירה ליה דלהלכה לא אמרינן שאשה פסולה, רק בתפילין דשם כתיב וקשרתם וכתבתם דדרשינן כל שישנו בקשירה ישנו בכתבה, אבל בספר תורה ומזוזה כשירה לכתוב דלא כתיב היקש הנ"ל.

אבל מרן השולחן ערוך (יו"ד סימן רפ"א) פסק גם לגבי ספר תורה שנשים פסולות, אבל על מזוזה לא כתב.

ובתוספות רי"ד בגמרא במסכת גיטין (דף מ"ה ע"ב) כתב על דברי הגמרא זו וז"ל ואע"ג דאשה מחייב במזוזה כמבואר בגמרא במסכת ברכות (דף כ"ג) מכל מקום כיון דאינה רשאית לכתוב תורה ותפילין,

כתב הרמב"ם הלכות מזוזה (פ"ה ה"ד) שאלו שכותבים מבפנים (המזוזה) שמות המלאכים או שמות קדושים או פסוק או חותמות, הרי הן בכלל מי שאין להם חלק לעולם הבא, שאלו הטיפשים לא די להם שבטלו המצווה, אלא שעשו מצוה גדולה שהיא יחוד השם של הקב"ה ואהבתו ועבודתו כאילו הוא קמיע של הנאת עצמן, כמו שעלה על לבם הסכל שזהו דבר המהנה בהבלי העולם.

ובכסף משנה שם כתב שאמנם המזוזה שומרת על ביתו, אולם אין הכוונה בעשייתה לשמור הבית אלא צריך שיכווין לקיים מצות הקדוש ברוך הוא וממילא נמשך שתשמור הבית.

ועיין בשו"ת חת"ס (אהע"ז ח"ב סי' צ'), שמכל מקום מי שמכווין בקביעתה לקיים מצות עשה שציוונו ה' וסובר שאין בזה אלא שמירה יוצא ידי חובה.

יש לחקור האם אשה כשירה לקבוע מזוזה או דילמא הוא פסולה.

הנה בספר ישועות מלכו (פ"ה מהלכות מזוזה הלכה י') כתב וז"ל וצ"ע דאשה אף על פי שחייבת במזוזה מכל מקום אין לה לקבוע בעצמה כמו שפסולה לכתבה. והביא ראיה לדבריו: מהא דאמרינן בגמרא במסכת מנחות (דף מ"ב) דנכרי פסול לעשות תפילין והיינו לתפרן ולשאר דבר כמו דפסול לכתבה, ומהא נמי לאשה, כוונת דבריו דכיון דחזינן דמי שפסול לכתבה פסול לכל שאר התיקונים, אם כן הוא הדין אשה שפסולה בכתבת מזוזה, פסולה לקבוע מזוזה.

אבל בשו"ת חתם סופר (יו"ד סימן רע"א ד"ה ולדידי) כתב דבקביעת מזוזה בוודאי דאשה חייבת, והא דאמרינן כל דליתא בקשירה ליתא בכתבה, היינו דליתניהו בכל המצוות המרומזים בקרא של וכתבתם, אלא במקצת מינהו דהיינו בקביעות מזוזה איתא, ובכתבה ליתא.

ובשו"ת ארץ צבי (חלק א' סימן ט"ו) כתב דבודאי אשה כשירה לקבוע מזוזה, דכיון שהוא חייבת במצווה זו לא יתכן שלא תוכל לקבוע כי אם על ידי שליח. ועוד: הא קימ"ל דכל מידי דלא מצי עביד לא מצי משווייה שליח, וא"כ לא יתכן שהאשה עצמה לא תוכל לקבוע מזוזה

וקשרתם לאות על ידך והיו לטוטפת בין עיניך" (ו ח).

בגמרא במסכת מנחות (דף לו ע"ב) נאמר: רבי עקיבא אומר יכול יניח אדם תפילין בשבתות ובימים טובים, תלמוד לומר (שמות יג טז) "והיה לאות על ידך ולטוטפת בין עיניך" מי שצריכים אות, יצאו שבתות וימים טובים שהן גופן אות.

"והיה לאות על ידך ולטוטפות בין עיניך", מי שצריכים אות יצאו שבתות ויום טוב שהן גופן אות. והביא שם שני פירושים מרבינו אליקים על "שבתות וימים טובים שהן גופן אות", א. דכתיב ביני ובין בני ישראל אות היא. ב. שהן גופן אות שנהר סמבטיון מוכיח שנח בהם.

וכתב האור זרוע שלפי הפירוש השני, יש להבחין שאם נהר סמבטיון נח בחול המועד א"כ גם הוא אות ולא מחייבי בתפילין, אולם אם אינו נח מחייבי בתפילין.

מדוע הקדימה התורה את המצווה של ללמוד עם בנו קודם למצות לימודו הרי הוא קודם?

שלושים ודברתם בס' דהיינו לאביו שתורתו היא בדרגת 'ודברת' בלבד ללא שינון, לפיכך הקדימה התורה וכתבה קודם 'ושננתם לבנך', ואחר כך 'ודברת בס'.

ובהר צבי (בפרשת השבוע) הביא לפרש דכוונת הפסוק במה תשנן לבנך בזה שתקיים ודברתם בס' בשבתך בביתך, דאם תתנהג כך יהא שנון ולמוד להבנים ממנו יראו וכן יעשו, מדבר הכתוב על לימודו שדרך לימודו שהוא ילמד גם בניו ילמדו.

מדוע מברכים על מצוות מזוזה והרי אין מברכים על מצוה שהיא שמירה מן המזיקים?

דאין מברכים על מים אחרונים, ולפי דברי המהרש"ג אין לדמות שני דברים האלו, כך הקשה בהגהות חמדת עמרם על המהרש"ג.

ועוד נראה לומר: ע"פ מה שכתבו הפוסקים כך תירץ בתקון משה חנוכה (עמוד קל"ד) כעין זה תירץ בחיי אדם (כלל ט"ו ס"ק כ"ד), ליישב מדוע כתב הרמב"ם בהלכות ברכות (פ"א ה"ד) שמברכים על מצוות מעקה, הא אין מברכים על דבר שהיא שמירה מן המזיקים, ותרצו דטעם הדבר שאין מברכים על דבר שיש בו סכנה, משום דאיכא לא תעשה בדבר ושמור נפשך מאוד, וכל מקום שנאמר השמר הויה לא תעשה, ואין מברכים על לא תעשה כמבואר ברא"ש פרק קמא במסכת כתובות מה שאין כן במעקה יש עשה מפורש ועשית מעקה לגגך, ודאי מברכים, לפי זה א"ש דמזוזה יש נמי עשה מפורש לכן מברכים.

ועוד נראה לומר: על פי מה שכתבו הפוסקים כן תירץ בפרי מגדים בפתיחה להלכות נטילת ידיים, וכן תירץ במנחת חינוך (מצוה תקמ"ו), וכן בשו"ת פני מבין (או"ח סימן ח'), וכן בתורה תמימה (פרשת כי תצא ס"ק ע"ה), וכן בקנאות סופרים בהשמטות להלכות מזוזות (סימן מ"ב אות ב'), ליישב מדוע מברכים על מעקה אף על פי שהיא משום סכנה כיון דיש מצוה מן התורה אף על פי שהויה משום סכנה מברכים, מה שאין כן נטילת ידיים הויה רק תקנת חכמים לכך אין מברכים, לפי זה אתי שפיר דמזוזה כיון דהוא מצוה של תורה שפיר מברכים, ועיין בשו"ת לבושי מרדכי (או"ח ח"א סימן ג') מה שתירץ בכמה אנפין את דברי הרמב"ם במעקה.

האם בתי חולים אינם חייבים במזוזה? הוכח מפרשת השבוע!

ובשו"ת חיים שאל (חלק ב' סימן כ"ב) כתב דהיושב בבית חולים פטור ממזוזה הגם דיושב שם יותר משלושים יום, ולא מטעם שכתב השואל דדירה בעל כרחו לאו שמיה דירה, דזה סברת רבי יהודה פרק קמא דיומא ואנן קימ"ל כרבנן דסברי דדירה בעל כרחו שמה דירה וכמו שכתב הרמב"ם הלכות מזוזה כל השערים שהיו במקדש לא היו להם מזוזות חוץ משער נקנור ושלפנים ממנו ושל לשכת פלהדרין מפני שהלשכה הזו הייתה בו דירה לכהן גדול בשבעת ימי הפרשה עכ"ל אלמא משמע מסתמות דבריו דפסק כרבנן וחייבת מדאורייתא דדירה בע"כ שמה דירה, אמנם נראה לפטור ממה שכתב הרמב"ם ופסקו מרן דסוכת החג ובתים של ספינה פטורים שנעשו לדירת עראי. ואף הלאזאריטו מהוי לדירת עראי, והגם דכתב מרן בבית יוסף סוף סימן רפ"ו שדין שואל בית בח"ל כדין השוכר ומטי בה משם ה"ר מנוח וכתב שם דטעמא דבח"ל פחות משלושים יום פטורה דהוי דירת עראי ע"ש והיה מקום ל' דיותר משלושים יום הוי דירת קבע והבתים של לאזאריטו נהי דאין נותנים שכירות מ"מ הוי כמו

והנה בגמרא במסכת מנחות (שם ד"ה יצאו) פליגי התוספות והרא"ש (סי' טז) אי חול המועד מותר בהנחת תפילין?

שיטת התוספות: שחול המועד גם כן אסור להניח בו תפילין, משום שימי חול המועד הם גם כן אות שבפסח יש אכילת מצה ובסוכה ישיבת הסוכה, ושיטת הרא"ש: שחייבים בתפילין שכיון שמוותרים בעשיית מלאכה מן התורה ליכא "אות".

באור זרוע בהלכות תפילין (ח"א תקפט ד"ה ב' הקומץ) כתב: תניא ר' עקיבא אומר יכול יניח אדם תפילין בשבתות ובימי טובים, ת"ל

"ושננתם לבניך ודברת בס' בשבתך בביתך ובשבתך בדרך ובשבתך ובקומך" (ו ז).

מקשה הגרי"ז מבריסק הובא בספר נתיבות רבותינו (בפרשה): מדוע הקדימה התורה את המצווה של ללמוד עם בנו קודם למצות לימודו הרי הוא קודם? ומתריך: על פי מה דאמרינן בגמרא במסכת קידושין (דף כ"ט ע"ב) שאם בנו היה זריז וממולח ותלמודו מתקיים בידו בנו קודמו, לפיכך אמרה התורה 'ושננתם לבנך', דאם לימוד התורה של בנך הוא בדרך שינון דהיינו שהוא זריז וממולח, הרי הוא קודם

יש להקשות: מדוע מברכים על מצוות מזוזה כשקובעים מזוזה, הרי הרמב"ם בהלכות ברכות (פ"א ה"ד) כתב וז"ל ולמה אין מברכים על נטילת ידיים על מים אחרונים, משום שלא חייבו בדבר זה אלא מפני הסכנה, ודברים שהם רק מפני הסכנה אין מברכים עליהם, אם כן מזוזה דהוא משום שמירה לבית מדוע מברכים על זה, כך הקשה בשו"ת מהרש"ג (חלק א' יו"ד סימן נ"ז ס"ק ד').

ונראה לבאר את הדברים על פי מה שכתב הרמב"ם בהלכות ספר תורה (פ"ה) דהאומר דחיוב מזוזה משום שמירה, הויה מן הטיפשים דאינה משום שמירה, לפי זה א"ש דהמצווה לא משום שמירה לכן מברכים על זה. ובכסף משנה: הקשה על הרמב"ם מהא דאיתא בגמרא במסכת עבודה זרה (דף י"א) שמצוות מזוזה הויה שמירה, וכן בגמרא במסכת מנחות (דף ל"ג) שמשמע דהוא משום שמירה ע"ש, ועיין רש"י במסכת פסחים (דף ד' ע"א ד"ה חובת הדר), ועיין בשו"ת דברי יציב יו"ד סימן קצ"א האריך בעניין עיקר חיוב מצות מזוזה.

ובשו"ת מהרש"ג מבאר: שאני מים אחרונים ששומר ע"פ הטבע לכן אין מברכים דמימילא היה מקיים את זה, מה שאין כן מזוזה אינה משמרת את הבית בטבעה של עולם, אלא זכות קיום המצווה משמר, אם כן אדרבה המצווה היא סיבה להשמירה, והמצווה היא עיקר בדבר והשמירה באה מכח קיום המצווה שפיר מברכים. יש להעיר על דבריו: מהא דכתבו התוספות בגמרא במסכת חולין (דף ק"ה) דלכן אין מברכים על קריאת שמע שעל המיטה כיון דהיא שמירה וכמו

"וכתבתם על מזוזות ביתך" (ו ט).

יש לחקור האם בית החולים חייבת במזוזה או דילמא אין חייבת במזוזה.

הנה בשו"ת אבני נזר (יו"ד סימן ש"פ דן באורך בענין בית חולים אם מחויב במזוזה כי יש חולים משתהים שם ב' או ג' חדשים, ואחרי שהוכיח שעיקר כשיטת הסוברים דבית שכור גם לאחר שלושים יום פטור מן התורה ואין חיובו רק מדרבנן, כתב דבנידון דידן שהחולים אינם שוכרים הבית רק שנותנים שכר עבור מה שהם שם, ודומה להא דאמרינן בגמרא במסכת בבא בתרא (דף קמ"ז ע"ב) שכיב מרע שאמר ידור פלוני בבית זה לא אמר כלום שלא הקנה בית לדירה, הכי נמי בנידון דידן לא חשיב הבית שלו כלל, ולחייב מדרבנן משום דמחזי כשלו לא שייך הכא, דבבית חולים כל אחד יודע שאף שמשתהא שם אינו שלו.

ישראל, מ"מ יש לדון דנחשב יש בזה חלק עכו"ם לפוטרו ממזוזה ועו"ש, אכן המנהג למעשה שקובעים מזוזה בבתי חולים.

הגר"ש הלוי וזאנר זצוק"ל בספרו שו"ת שבט הלוי (חלק ב' סימן קנ"ו) דכל הנידונים רק בבית חולים של גוים וחולה ישראל, אבל כהיום באה"ק דיש בתי חולים של ישראל פשיטא דאין מקום לפטור מן התורה מצד בעלות של ב"ח עצמו וישראלים העומדים שם בקביעות.

וכן סובר מרן הדברי יציב מצאנו ז"ע שבבית חולים לניאדו קבע מזוזות ובברכה, דכיון דהויה בעלות ישראל ואנשי הצוות הם יהודים ונמצאים של כל יום חייבת במזוזה.

שהשאלום, אבל נראה דכיון דעיקר הלאזאריטו לדירת עראי פטורים הבתים דהוי כבתים של ספינה דהשווה אותם הרמב"ם לסוכת החג דאפילו בארץ ישראל דחייב מיד פטור. ובתים של ספינה זמנן טובא דידיע באמדנא, ורגילות דמשכי טפי משלושים ואפילו הכי פטורי, עיין מה שכתב החיד"א בספרו ברכי יוסף (יו"ד סי' רפ"ו אות ג').

הגר"ש אלישיב זצ"ל בספרו הערות על הגמרא במסכת יומא (דף י ע"ב) כתב טעם אחר לפטור בתי חולים ממזוזה: דכיון דבונים את בית החולים גם עבור גויים, והרי קיי"ל דשותפות עכו"ם אפילו חלק אחד ממאה של עכו"ם פטור ממזוזה, כמבואר

בדברי הרמ"א (יו"ד סימן רפו ס"א) ובתי החולים עומדים כדבר ציבורי, שיש להם זכות לכלל הציבור, ואם כן גם בשעה שגרים בו

האם על מצות לימוד התורה מקבלים שכר בעולם הזה למרות שעל שאר מצות אין מקבלים? הוכח מפרשת השבוע!

בית המדרש ולא שמת חלקי מיושבי קרנות, וכו' אני עמל והם עמלים אני עמל ומקבל שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר, אני רץ והם רצים אני רץ לחיי העולם הבא והם רצים לבאר שחת, והקשה הרבינו יונה ולמה הוצרך לחזור זה והלא הוא בכלל מה שאמר תחלה אני עמל ומקבל שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר; ומתוך דיש לומר שהוא דבר בפני עצמו ורצונו לומר כשאני רואה שעוברים הימים והזמנים אני מרגיש בעצמי שאני רץ בכל יום ומתקרב למיתה ומפני זה אני מכין צידה לדרך כדי שאזכה לחיי העוה"ב אבל הם אינם מרגישים במיתתם כלל עד שעת המיתה ואינם מכינים צידה לדרך.

ובמעדני יום טוב בגמרא מסכת ברכות (פרק ד' סימן י"ב) כתב: ולי מעיקרא לאו קושיא דאע"ג דשכר מצות בהאי עלמא ליכא מכל מקום תלמוד תורה כנגד כולם שאוכלים פירותיהן בעולם הזה, ואם כן מה שאמר תחלה אני עמל ומקבל שכר בעוה"ב קאמר.

וכן כתב הצ"ח בגמרא במסכת מגילה (דף ט"ז ע"ב) דמהא דכתיב אורך ימים בימינה ובשמאלה עושר וכבוד, אלמא שכר בהאי עלמא איכא, ונראה דמאי דקאמר ר' יעקב שכר מצוה בהאי עלמא ליכא משמע דווקא שכר מצוה ולא שכר תורה.

וכן בשם משמואל (פרשת עקב) כתב והנה איתא בגמרא במסכת קידושין (דף ל"ט ע"ב) שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, וברבי חיים ויטאל דדווקא שכר מצוה אבל שכר תורה איתא נמי בהאי עלמא וראיתו מהא דבשמאלה עושר וכבוד, עכ"ד, פירוש בוודאי האי עושר וכבוד בהאי עלמא הוא, דהרי זה שכר על בשמאלה היינו שלא לשמה, ומאחר דמסיק הש"ס דלשמה עושר וכבוד נמי איכא הנה מפורש דשכר תורה איתא נמי בהאי עלמא.

איזו סעודה נוספת עושים בשבת נחמו?

מקודש לכבוד השבת ביום ט"ו, ולפעמים יוצא שיום השבת הוא חמשה עשר ממש כמו עתה בזו השנה, וכל השמח בו זוכה בנחמת בנין בית המקדש, ע"כ.

ועיין בתוספות בגמרא במסכת תענית (שם ד"ה יום שהותרו), ואלהיו רבה (או"ח תקפ"ו) ובפרי צדיק (ט"ו באב אות ג) ובגמרא במסכת תענית (דף ל"ע ע"ב) שבחמשה עשר באב הותרו השבטים לבוא זה בזה וכן הותר שבט בנימין, ובבני יששכר (חודש אב מאמר ד' בתולה במחול אות ב) כתב דיש לומר שבעבור זה מהיום ההוא הוקבע לדורות להתעסק בחיתונים ביום הזה.

"ושמרת את המצווה ואת החוקים ואת המשפטים אשר אנכי מצווך היום לעשותם" (ז' יא).

הגמרא במסכת עירובין (דף כ"ב ע"א), וכן הגמרא במסכת עבודה זרה (דף ג' ע"א), וכן בגמרא במסכת קידושין (דף לט ע"ב) יליף מכאן אמר רבי יהושע בן לוי מאי דכתיב "אשר אנכי מצווך היום לעשותם", היום לעשותם ולא למחר לעשותם, היום לעשותם למחר לקבל שכרם, דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא.

ובטעם הדבר שהקב"ה לא משלם שכר בעולם הזה: כתב בעיון יעקב בגמרא במסכת עבודה זרה (דף ג' ע"א) כדי לעשות מצוה לשמה ולא משום שכר, לכך קאמר היום לעשותם ולא למחר לעשותם, שהרי היום לעשותם ולא היום ליטול שכרם כדי שלא יהא עשייתו שלא לשמה, לכך נמי ולא למחר לעשותם כדי שלא יהא עשייתו שלא לשמה, ועיין בחפץ חיים בפרשה עוד הסבר נפלא מדוע שכר מצוה בהאי עלמא ליכא.

ובבעל שם טוב (בפרשה), וכן מאור עיניים (פרשת בשלח), וכן בערבי נחל (ויקרא שבת הגדול דרוש א') כתבו עוד טעם: לפי ששכר המצווה גדולה, אין ביכולת כל העולם הזה לסובלו, לכן צפון השכר לעולם הבא.

יש לחקור האם על מצות לימוד התורה יש כן שכר בעולם הזה הנה דילמא לימוד התורה הויה כמו שאר מצות דליכא שכר בעולם הזה.

הנה איתא בגמרא במסכת ברכות (דף כ"ח ע"ב) ביציאתנו מבית המדרש מהו אומר מודה אני לפניך ה' אלוהי ששמת חלקי מיושבי

"נחמו עמי יאמר אלוקים" (הפטרת נחמו - ישעיה מ' א).

על שם הפטרה זו "נחמו נחמו עמי" נקראת השבת שאחרי תשעה באב - שבת נחמו.

הריטב"א בגמרא במסכת תענית (דף ל"ע ע"ב ד"ה אמר רשב"ג) אומר על דברי הגמרא שלא היו ימים טובים לישראל כט"ו באב וכיום הכפורים, כתב: שמפני זה נהגו לעשות סעודה בשבת שלאחר ט' באב. וכן כתב בדרשות ר"י אבן שועיב (תלמיד הרשב"א סוף פרשת ואתחנן) שנהגו לעשות השבת הזה אחר ט' באב כיום טוב, והיא מצוה גדולה שהוא יום נחמה, ואף על פי שאינו יום טוב ממש עשו אותו יום

לאחר מספר שנים של הדפסת והפצת עלון זה בארץ ובחו"ל, מאחר והוצאת העלון כרוכה בהוצאות כספיות גדולות, לצערנו הרב אנו נאלצים לצמצם מאוד את כמות הדפסת והפצת העלונים. מעוניין לזכות את הרבים? אתה יכול בשמחה להדפיס עלון זה ולהפיצו באזור מגורך. ניתן לעזור בהוצאת והפצת העלון ולהקדיש עלונים לזיכוי הרבים לבריאות אושר נחת זש"ק ולע"נ קרובים וידידים. המעוניין להיות שותף בהוצאת העלון ולזכות את הרבים יוכל לפנות לטלפון: 052-814448